

Mónosbéli emlékeim

Mónosbél – ez a csodálatos kis falu – mélyen beivódott gyermekkori emlékeim sorába, mindig szívesen emlékezem az ott eltöltött két évre. Apámat 1951 végén Mátrafüredről Egerbe helyezték főmérnöki beosztásba, viszont lakást ott nem tudtak adni. Felajánlották a mónosbéli „Felső kastélyt”, amelyet a három gyermek legnagyobb örömeire elfogadott. Így történt, hogy ideiglenesen a kastélyba költöztünk mi, a Wágner család és a négytagú Wolf család.

A kastély a különböző leírásokban Szabó kúriaként szerepel nemesi birtok megjelöléssel. A család története a sírfeliratok szerint 1750-ig nyúlik vissza, 1882-től *Szabó Antal* a tulajdonos, aki aktív szerepet játszott a község életében, ezen kívül az Egri Káptalan uradalmi főintézője volt.

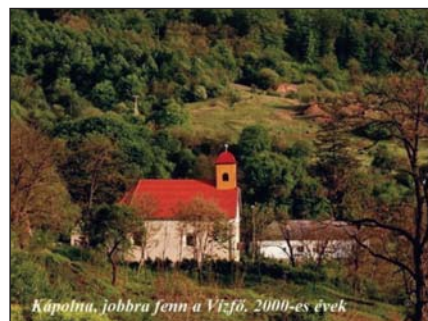
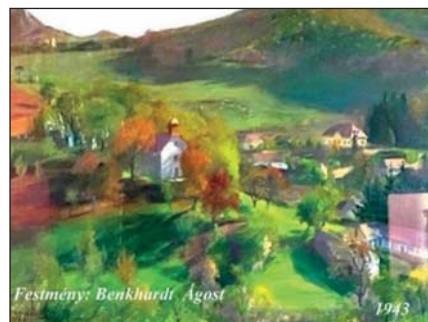
Az épület, amely a fotókon szerepel, 1920-as években nyerte el a mai formáját, előtte sokféle változatban módosították, bővítették, bontották, átalakították. 1900 körül *Szabó Antal* tulajdonos vette kézbe az ingatlan ügyeit, nevéhez fűződik az épület építészeti végső kialakítása, a telek bővítése (közül 6 kh) és a csodálatos park kiépítése.

Szabó Antal fiát, *dr. Szabó Miklóst*, aki ügyvéd volt, 1945-ben a Szovjet-unióba hurcolták „málenkij robotra”. Szabó Antal 1948-ban meghalt, fia Miklós a távoli szovjetben volt, amikor az államosítások országszerte megtörténtek. A kastélyt ideiglenesen az Állami

Erdőgazdaság kezelésébe adták szolgálati lakás céljára. Így kerültünk két évre Mónosbélbe.

Amikor ott laktunk, Szabó Antaltól és Szabó Miklósról mindössze annyit tudtam, hogy az államosítás előtt ők voltak az utolsó tulajdonosai a Felső kastélynak. Szabó Dorottyának (Antal unokája, Miklós lánya) köszönhetem, hogy az általa elküldött dokumentumokból feltárult előttem a két ember életútja és a kastély története. (A népes Szabó család tagjai a helyi temetőben nyugszanak, 1750-től kezdődően 1973-ig, Szabó Miklós haláláig.)

Tőle kaptam egy nagyon szép festményről készült fotót. A festményt bizonyos *Benkhardt Ágost* nevű művészember készítette a Mónosbél mellett magasodó Ádám-hegyről, ahonnan az egész falu jól látható. A festmény 1943-ban készült, az akkori állapotban jól kivehetjük a kastélyt, a kápolnát, a kastélyparkot az akkor már 25-30 éves fenőcsoporttal, a kastély fölötti hegyol-

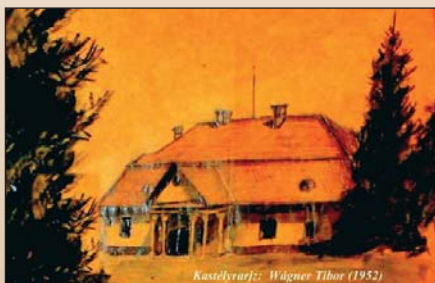
dalt, melyet szánkó- és sípályának használtunk. Végül a háttérben kastélyt övező erdőket látjuk. A festmény alatti fotó a 2000-es évekből való, a kápolnával, jobbra fenn a szépséges Vízfő (kirándulóhely bővizű forrással).

Az Ádám-hegy pedig azért emlékezetes nekünk, mert amikor ott laktunk, nyári szárazság idején a magaslaton tűzorséget szerveztek. Bennünket, felsőtagozatos iskolásokat is beosztottak, feladatunk az volt, hogy figyelni kellett a falut, és ha tüzet észleltünk vaskolomppal kellett jelezniük. Ez helyettesítette a félrevert harangot. Szerencsére erre nem került sor.

A kastélyépülethez tartozó park gyerekek számára egy valóságos csoda volt. Létrehozása az 1900-as évek környékéig kezdődött, hosszú években keresztül tartott jó érzellemmel és igen nagy szakszerűséggel. A kastély felett a közeli Vízfőn eredt az a bővizű patak, amely a kastélypark területén átfolyt, és táplálta a pisztrángos tavat és a völgyben sorakozó vízimalmokat. A tavon szökőkút működött. A patakból lehetett megtölteni a park közepén lévő kis fürdőmedencét. A telekből kilépő patak nagy szintkülönbséggel hajtotta a malmokat, volt idő, amikor kilenc működött, a települést ezért „malmok falvának” is nevezték. Ma már nincs működő malom.

A családunkról készült fotón előtünk a Zsandár nevű kutya látható, (a ma élők közül többen emlékeznek rá), háttérben pedig a gyönyörű kastélypark a pisztrángossal.

A kastély előtt játékokra alkalmas nagy füves terület volt. Ezután kezdődött az er-

Gyermekrajz és fotó a kastélyról

Wagner család, 1952.

dő, akkor 30-40 éves szép lucos nyitotta meg a sort, majd vegyes lomberdő követte, igazi erdő volt ez. A fák között több forrás volt. A patak, a források, a pisztrángos tó, ezek együtt biztosították a paradís klímát, amely igen alkalmas volt az erdős park számára. A fenyőkről azt mesélik, hogy Árva vármegyéből hozták szekerekkel, földlabdával.

Képek az 1952. évi

Mónosbéli Olimpiáról

Fotó: Ecsédy Dénes

1952-ben zajlottak a Helsinki Olimpia eseményei (16 arany), a magyarok sikerei belelkesítettek bennünket, és megrendeztük a magunk kis gyermek olimpiáját. Erről az erdőgazdaságunk (Egererdő Zrt.) történetét bemutató könyvemben részletesen beszámoltam. Az esemény „1952. évi Mónosbéli Olimpia” néven vult be a helyi történelembe.

1950-ben az erdőzetben nagy átszervezést hajtottak végre országosan. Az addigi gondnokságokat felaprózták, 42 üzemegységet hoztak létre. Mónosbél is üzemegység lett, irodája a kastély melléképületében volt, vezetője Wolf Miklós, helyettese Paulik Géza volt. Ez a szervezet mindössze két évig működött, ezután újra Belpátfalvához tartozott, az erdőgazdasági központ pedig Egerben volt.

1953-ban a nyári szünet idején egy nagy csapattal csemetekapáláson vet-

tünk részt a Gilitka kápolna környéki erdőben *Nahóczki Laci* bácsi erdőszervezésével. Az Egri Erdőgazdaság 1956-ban Élüzem lett, *Kovács (Turmándi) Lajos* mónosbéli erdőszervező Kiváló Dolgozó kitüntetését vehetett át Egerben, a Párkszállóban.

Amikor Mónosbélről írok, nem felelhetem meg egy kitűnő emberről, aki ötödik és hatodik osztályos koromban tanítottam. Számomra ez a két tanév élmény volt, és ez *Seréni Pista* bácsinak köszönhető, aki kellő szigorral, de annál nagyobb szeretettel és hozzáértéssel tanított, és főleg nevelt bennünket. 1929-től nyugdíjazásáig 40 éven keresztül sok száz tanítványa volt, nyugdíjas korában még hosszú ideig a közeli falvakban vállalt tanítást. Ma is csodálattal gondolok rá, szinte hihetetlen, hogy volt képes magas színvonalú nevelő munkára úgy, hogy összevont osztályba (5-től 8-ig) jártunk. Volt olyan év, amikor hat osztályt tanított egyszerre, egy teremben. Hetedikről Egerben az 1.sz. Gyakorló Iskolában (Halaspiaci iskola) folytattam a tanulmányokat. Mondhatom, a mónosbéli egy tantermes iskola után Eger egyik legjobb iskolájában nem voltam hátrányban azokkal szemben, akik kezdetől a minta-iskolába jártak.

A mónosbéli két évünk alatt sokat kirándultunk, bejártuk a környékbéli erdőket. Voltunk a Hársasban, megmásztuk a Bélköt, eljutottunk a katonasírokig. A Gilitka kápolnánál két alkalommal jártam, először 1952-ben, akkor romos állapotban volt, és ezt az írást olvashattuk a falán: „erre jártam hadifogságból hazatérőben 1948-ban”. 1840-ig Szarvaskőtől Belpátfalva irányában a műút erre vezetett, Szarvaskő után a sziklaszoros nem volt járható. *Pyrker László* egri érsek nyitotta meg az utat, az ő rendelkezésére robbantották le a szorost. Mesélik, hogy *Thurzó Pál* belpátfalvi lakosnak a Gilitka közelében volt jól menő kocsmája, amely a szoroson átmenő út elkészülte után tönkrement.

Miközben mi gyerekek éltük a magunk gondtalan életét, tombolt a Rákosi-kor, az „erős kéz politikája”. Azon viszont utólag már csak mosolyogni tudunk, amit akkor lehetett olvasni a kocsmá falán.

Négy évtized eltelté után egy kisebb csoporttal ellátogattunk a kastélyhoz.

Bevallom, egy világ omlott össze bennem, amikor beléptünk a területre. A gyönyörű park elhanyagolt állapotban, a pisztrángos kiszáradva, egy szóval számomra lehangoló volt. 1956-tól az épületet és a parkot gyermekotthon céljára használták.

Újabb két évtized eltelt, amikor *Erdélyi Pityu* gyermekkori barátommal (ma nyugdíjas ügyvéd Egerben) meglátogattuk a kastélyt 2015-ben. Ekkor már egész más kép fogadott, a kastélyt

Kocsmai felirat Mónosbélben 1952-ben

1 - séges akarattal
nem 2 - séges, hogy
a 3 éves terv befejezése után
4 és fél év alatt fejezzük be
az 5 éves tervet tervet

és környezetét teljesen felújították (ma már a fővároshoz tartozik), a veteményeskert területén – abban az időben csemetekert is volt itt – építettek egy stílusában oda nem illő épületet. A 100 évet meghaladó korú fenyőket már nagyrészt kivágták, a fák egy részén már betegség jelei mutatkoztak. A fürdőmedence a park közepén már félig be volt temetve. Számomra a látvány, az egykori csoda minden varázsát elveszítette.

A Felső kastély történetének feltárássában Szabó Antal unokája Szabó Dorottya volt segítségemre, Seréni tanító úr munkásságáról pedig keresztlány *Stokker Kálmánné* elmondásából tájékozódhattam. Hálával tartozom nekik mindezért. Sok ismeretet kaptam *Erdélyi Istvántól*, aki gyermekkori játszótársam volt.

Mónosbélben a másik kastélyépület az u.n. „Alsó Kastély”, melynek tulajdonosa *Csikós-Kovács Gyula* volt az államosításig. Az L alakú épület déli szárnya alatt terménytárolásra alkalmas nagy pince volt, Csikós-Kovács földbirtokos ugyanis főleg mezőgazdasági földekkel rendelkezett. Az épület mára már lakatlan, felújításra szorul.

Amikor ezeket a sorokat írom, megélevednek előttem a gyermekkori képek: a kastély, a park, a gyönyörű fenyők, a pisztrángos tó a szökőkúttal, az erdők és még sok minden más. Bennem az akkori idők emlékképei maradnak meg örökre, amíg élek.

Wagner Tibor, okl. erdőmérnök